

Anton Pavlovich Chekhov

Kertomuksia I

АНТОН ЧЕХОВ

Kertomuksia I

«Public Domain»

Чехов А. П.

Kertomuksia I / А. П. Чехов — «Public Domain»,

Содержание

ANTON PAWLOWITSH TSHEHOW	5
ÖLJYTIKKU	7
I	8
II	15
YKSI MONISTA	20
Конец ознакомительного фрагмента.	21

Chekhov Anton Pavlovich

Kertomuksia I

ANTON PAWLOWITSH TSHEHOW

Anton Tshehow on suomalaiselle lukijalle jonkun verran tuttu etupäässä sanomalehtiemme kautta, joissa silloin tällöin on ollut tämän venäläisen oivallisen kertojan pieniä, hauskoja pätkiä. Ei ole tarkoitus tässä ruveta tarkemmin selittämään Tshehowin kertojaluonnetta eikä syventymään hänen tuotteidensa jäsentelyyn. Pari piirrettä tahdomme kuitenkin mainita.

Tshehow, joka syntyi Taganrogin kaupungissa 1860, oli linnaorjan poika. Tultuaan ylioppilaaksi Moskovan yliopistoon, opiskeli hän lääketiedettä ja suoritti lääkärin tutkinnon 1884, mutta lääkärin ammattia ei hän harjottanut juuri ollenkaan. Jos vielä mainitsemme kuolinvuoden – 1904 – niin siinäpä onkin hänen ulkonaisen elämänsä puitteet. Tshehow oli kertoja Jumalan armosta, kuten eräs tunnettu saksalainen kirjallisuuden historioitsija hänestä sanoo. Hänen lyhyet, humoristiset kertomuksensa ovat pärskyneet kuin kimalteleva ilotulitus hänen nuoruutensa vallattomasta, voipa melkein sanoa rajusta kynästään. Mutta kun neljännesvuosisatainen oli vierähtänyt iästä taakse, jolloin nuori kirjailija jo oli saavuttanut laajan ja hartaan lukijakunnan, käy hänen sanomisensa sävy vakavammaksi. Huoleton elämän ilmiöiden ilvehtivä valokuvaaja panee koneensa piiloon ja hän kehittyi taitavaksi maalariksi, jonka sivellin luo kuvan toisensa jälkeen kansansa elämästä ja ennen kun ahkera käsi on ainiaaksi hervonnut, on kuvia kasonut suuri kokoelma.

Tshehowin tuotteet ovat yhtenäistä kuvausta 1880-luvun ja 1890-luvun alkupuolen henkisestä köyhyydestä. Hänen havaintokykynsä tutkain oli terävä ja hieno kuin orjantappuran oka ja hänen sielullinen analyysitaitavuutensa osottaa tavatonta ihmistuntemusta. Tshehow on kuvannut kokonaisen maailman henkisesti raajarikkoja, avuttomia, onnettomia ihmisiä, jotka kituivat yhteiskunnallisten olojen henkisesti karussa maaperässä, ihmisiä, jotka eivät saaneet vilaukseltaakaan nähdä toivoa uuden huomenesta, jotka olivat puutuneet tylsään välinpitämättömyyteen kaikesta, jopa oman asemansakin auttamattomasta ummesta. Näistä kuvista huokuu tosiaankin haudan hyytävää kylmää ja Tshehowia ovat useat arvostelijat moittineetkin siitä, että hän on liian synkkä väreissään.

Niin jyrkältä ja oudolta kuin tuntuukin ero hänen nuoruutensa humorististen kertomustensa ja kypsyneen tuotantokauden ilottomien elämänkuvien välillä, huomaa kuitenkin, että jo edellisissäkin huolettoman ilon veikeissä lastuissa soinnahtaa siellä täällä katkera, kolea sävel, joka antaa aavistaa, että hänen herkkään sydämeensä kipeimmin koski kansansa elämän syvä orpous. Ja niin hänestä tulee vähitellen aikansa arimpien kohtien, elämän nurjimpien puolten ja henkisen hädän syvä, mestarillinen tulkki. Pienten kertomusten rajoitetulta alalta hän siirtyy tunteen ja aikalaistensa mielialojen kuvailun leveälle tielle. Armotta ja voimallisesti vetää hän päivänvaloon aikalaistensa pahimmat viat, itsekkyyden, valheen, ulkokultaisuuden, sydämmettömyyden, alhaisen kylmyyden ja ynseyden. Näissä lukemattomissa kertomuksissa, jotka vyöryvät kuin meren sähisevät aallot, hän tosiaankin viskaa aaltojen tavoin ihmisten ilmoille elämän likaisten pohjamutien mädän ja lemun. Ihminen ja elämä hänen kertomuksissaan on yhtä onneton ja räikeä kuin se oli todellisuudessa. Hän ei anna henkilöittensä käsiin edes elonkorttakaan, jolla nämä voisivat toivoa pelastuvansa. Hän antaa heidän kärsiä yhteiskunnan syvien syntien tähden, kantaa ikeensä loppuun asti ja kuolla avuttomina. Semmoinen oli aika silloin, semmoisia olivat ihmiset ja hän oli aikansa lapsi näitä kuvatessaan. Samalla olivat kuitenkin hänen kuvauksensa mitä voimakkainta vapauden vaatimusta, sillä kertomusten sankarien henkinen orjuus kaikessa alastomuudessaan huusi hätäänsä ja oli semmoisenaan myöskin vaatimusta vapautua orjuuden kahleista.

Mutta vuosien vierieissä tapahtuu kirjailijassa muutos valoisampaan päin. Vaikka hän viimeisissäkin tuotteissaan yhä edelleenkin valitsee ilottomia aiheita, ei hän enää ole elämän kylmä

kuvaaja. Hän ei enää pidä pahaa välttämättömänä ilmiönä, jonka täytyy olla ja pysyä semmoisena. Hän muuttuu räikeästä realistista sovinnollisemmaksi miettijäksi, jonka sävelissä kuulostaa seestyvän mustan sumusään ennen ja keveämpi henki. Hän alkaa nähdä valoisan päivän kaukaista koittoa ja tuntee, että raikkaat tuulet tulevat ja haivuttavat raskaan hämärän.

Tshehow oli omintakeinen, aito alkuperäinen kirjailijaluonne, joka koko elämänsä kulki omaa tietään. Hänen lahjakkuutensa voima ei koskaan väsynyt. Hän kuvasi aina tuoreilla, selvillä väreillä ja jos vielä lisäämme, että hänen tuotteensa ovat teentä-tavaltaan harvinaisen eheitä taideluumia, ollemme siten maininneet pääpiirteet hänen kirjailijaluonteestaan.

Tshehow on tunnustettu nuorimman venäläisen kirjailijapolven etevimmäksi edustajaksi. Hänen teoksiaan luettiin kautta koko Venäjän tavattoman ahneesti ja jokaista uutta tuotetta odotettiin jännitetyin mielin. Hänen kertomuskokoelmistaan on Venäjällä ilmestynyt aina 10-14 painosta ja muutamilla hänen näytelmillään ("Setä Vanja", "Kolme sisarusta" ja "Kirsikkapuutarha") on Venäjällä ollut ja on vielä tänäkin päivänä tavaton näyttämöllinen menestys. Paljon odotettiin vielä lahjakkaalta kirjailijalta, mutta yltyvä keuhkotauti, jonka hän oli luultavasti saanut Sahalinilla, missä hän oli käynyt tutkimassa sikäläistä elämää, vei hänet ennenaikaiseen hautaan mistään parannuskokeista huolimatta.

Kun suomalaiselle yleisölle tarjotaan nyt kokoelma Tshehowin kertomuksia, tapaa hän siinä melkein yksinomaan kirjailijan lyhyitä, vallattomia kertomuksia, joissa rajaton humorii illoaan pitää. Olisi väärin, jos tyytyisimme ainoastaan tältä puolen tutustuttamaan suomalaista yleisöä Tshehowin tuotteisiin. Sen vuoksi olemmekin aikoneet jatkaa valikoitua kertomussarjaa, jonka olemme tahtoneet alkaa samassa järjestyksessä kuin kirjailijan tuotteet johdonmukaisessa kulussa eri kehityskausina ovat ilmestyneet.

Suomentaja.

ÖLJYTIKKU

(Rikosjuttu)

I

Aamulla 6 p: nä lokakuuta 1885 tuli S: n kihlakunnan 2: sen piirin pristavin luo hyvin puettu nuorimies ja ilmotti, että hänen isäntänsä, virasta eronnut kaartin kornetti Mark Iwanowitsh Kljausow, oli murhattu. Tätä ilmoittaessaan oli nuorimies hyvin kalpea ja kovan mielenliikutuksen vallassa.

– Ketä minulla on kunnia puhutella? – kysyi pristavi.

– Psekow, Kljausowin tilanhoitaja. Agronomi ja mekaniko.

Pristavi ja vieraatmiehet, jotka saapuivat Psekowin kanssa tapahtumapaikalle, havaitsivat seuraavaa. Sen rakennuksen luona, jossa Kljausow oli asunut, tungeksi paljo rahvasta. Tapauksesta oli lentänyt viesti nuolen nopeudella kautta seudun, ja kun oli pyhäpäivä, tulvi kansaa rakennukselle kaikista lähikylistä. Puheltiin ja hälistiin. Siellä, täällä näkyi joukossa kalpeita, itkettyneitä naamoja. Kljausowin makuuhuoneeseen vievä ovi huomattiin olevan lukossa. Sisäpuolella näkyi retkottavan avain.

– Nähtävästi ovat roistot tunkeutuneet sisään ikkunan kautta, – huomautti Psekow ovea tutkittaissa.

Mentiin puutarhaan, jonne makuuhuoneen ikkuna antoi. Ikkuna kuumotti synkän ja kumman näköisenä. Se oli verhottu vihreällä, haljistuneella vaatteella. Yksi verhon kulma oli hieman kääntynyt sisäänpäin, joten voi kurkistaa huoneeseen.

– Onko joku teistä katsonut sisään? – kysyi pristavi.

– Ei suinkaan, herra pristavi, – sanoi puutarhuri Jefrem, pieni, harmaapäinen ukonkääpä, jolla oli virasta eronneen aliupseerin kasvot. – Vielä tässä katsomaan, kun ilmankin vapisuttaa ja hervottaa.

– Ohhoh, Mark Iwanitsh, Mark Iwanitsh! – huokasi pristavi huoneeseen katsoessaan. – Johan minä sanoin sinulle, ettet hyvällä lopu! Vaan etpäs totellut! Ei se semmoinen elämä hyvään pääty!

– Kiitos Jefremille, – sanoi Psekow, – ilman häntä ei olisi arvattukaan. Hänelle johtui ensiksi mieleen, ettei täällä asiat taida olla oikein. Tulee aamulla luokseni ja sanoo: "miksikäs se meidän herra makaa niin kauan? Kokonaiseen viikkoon ei tule makuuhuoneestaan". Silloin minua vihiasi kuin veitsellä... Paikalla välähti ajatus... Hän ei ollut näyttäytynyt viime lauantaista pitäen ja nyt jo on sunnuntai! Seitsemän päivää – se ei ole leikin asia!

– Mies parka... – huokasi pristavi uudestaan. – Viisas, sivistynyt ja hyvä mies. Seurassa ensimmäinen, saattaa sanoa. Mutta koko turmelus, rauha hänen sielulle! Eipä sattunut odottamattani! Stepan, – sanoi pristav eräälle vieraallemiehelle, – mene hetipaikalla meille ja lähetä Andrjusha ispravnikan luo sanomaan, että tulkoon tänne. Sano, että Mark Iwanitsh on tapettu! Ja pistäydy urjadnikalle – mitä se siellä kuhni! Tulkoon tänne! Vaan joudu itse niin sukkelaan kuin voit tutkijatuomari Nikolai Jermolaitshin luo ja sano, että tulisi tänne. Maltahan, minä kirjoitan hänelle kirjeen.

Pristavi asetti rakennuksen ympärille vahdit, kirjotti tutkijatuomarille kirjeen ja läksi tilanhoitajan luo juomaan teetä. Kymmenisen minuutin kuluttua hän istuu jakkaralle, haukkailee varovasti sokeria ja kiskoo tulikuumaa teetä.

– Niin se kävi... – puheli hän Psekowille. – Niin kävi...

Aatelismies, rikas... ja jumalten lemmikki, saattaa sanoa, kuten

Pushkinilla oli tapana sanoa, ja mitä hänestä on tullut? Ei mitään!

Joi ja renttuili ja siinä se nyt on! Tapettiin!

Kahden tunnin kuluttua saapui tutkija. Nikolai Jermolajewitsh Tshubikow (se oli tutkijan nimi), pitkä, tanakka, 60-ikäinen vanhus, on ollut virassaan neljännesvuosisadan. Hänet tunnetaan piirissään rehelliseksi, viisaaksi, tarmokkaaksi ja tointaan rakastavaksi mieheksi. Tapahtumapaikalle saapui myöskin hänen ainainen seuralaisensa, apurinsa ja kirjurinsa Djukowski, pitkä, 26 vuoden korvilla oleva nuorukainen.

– Ihanko totisesti? – kysyi Tshubikow astuessaan Psekowin huoneeseen ja hätäisesti puristaen kaikkien kättä. – Ihanko totisesti? Mark Iwanitsh surmattu? Ei, se ei voi olla totta! Ei voi olla totta!

– Menkääpäs katsomaan... – huokasi pristavi.

– Herra taivasten tekijä! Minähän näin hänet viime perjantaina

Tarabanjkowin markkinoilla! Ja yhdessä viinaa ryypittiin.

– Menkäähän katsomaan... – huokasi pristavi uudelleen.

Huokailtiin ja päiviteltiin, juotiin lasilliset teetä ja menttiin rakennukselle.

– Tie auki! – kiljasi urjadnikka rahvaalle. Kun oli tultu sisään, ryhtyi tutkijatuomari ensinnä tarkastamaan makuuhuoneen ovea. Ovi oli petäjäinen, keltaseksi maalattu ja vahingoittumaton. Mitään erityisiä jälkiä, joista olisi saatu jonkullaista osviittaa, ei löydetty. Ryhdyttiin särkemään ovea.

– Asiattomat, olkaa hyvä ja poistukaa! – sanoi tutkijatuomari, kun ovi kovan jyskytyksen ja räiskeen jälkeen oli antanut perää kirveelle ja taltalle. – Minä pyydän sitä tutkimuksen nimessä... Urjadnikka, ei saa laskea ketään sisään!

Tshubikow, hänen apulaisensa ja pristavi avasivat oven ja epäröiden astuivat toinen toisensa perästä huoneeseen. Heidän silmiään kohtasi seuraava näky. Huoneen ainoan ikkunan vieressä oli suuri puusänky, jossa oli tavattoman paksu untuvapatja. Patja oli ankarasti survottu ja sillä oleva peite monessa sykkyrässä. Puuvillapäälyksinen tyyny, jota myöskin oli vatvottu, virui lattialla. Pienellä pöydällä sängyn vieressä oli hopeainen taskukello, ja kahdenkymmenen kopekan hopearaha. Samalla pöydällä oli myöskin rikki tikkuja. Paitsi pöytää, sänkyä ja yhtä tuolia ei huoneessa ollut muuta kalustoa. Sängyn alle pilkistettyään huomasi pristavi siellä parisenkymmentä tyhjää pulloa, vanhan olkihatun ja neljännesämpärillisen viinaa. Pöydän alla vetelehti pölyttynyt saapas. Luotuaan yleissilmäyksen huoneeseen, rypisti tutkijatuomari naamaansa ja punastui.

– Roistot! – mutisi hän nyrkkiään pudistellen.

– Missäs Mark Iwanitsh on? – kysyi Djukowski hiljaa,

– Pyydän olemaan sotkeutumatta minun asiohini! – sanoi Tshubikow äreästi. – Suvaitkaapas tarkastaa lattiaa! Tämä on toinen samallinen tapaus minun toimiajallani, Jewgraf Kusmitsh, – sanoi hän pristaville matalalla äänellä. – Vuonna 1870 sattui minulle ihan samalla lailla. Ja tähän muistanettekin... Kauppias Portretowin murha. Siellähän oli näin. Roistot ensin tappoivat ja sitte laahasivat ruumiin ikkunasta pellolle...

Tshubikow astui ikkunan luo, työnsi verhon syrjään ja tyrkkäsi varovasti ikkunaa. Se avautui.

– Aukeni, siis se ei ole ollut kiinni... Hm!.. Ikkunalaudalla on jälkiä, näettekö? Tuossa on polven jälkiä... Joku on kiivennyt ulkoapäin... Ikkuna täytyy tutkia juurtajaksain.

– Lattiassa ei ole mitään erityistä huomattavissa, – sanoi Djukowski. – Ei pilkkuja eikä naarmuja. Löysin vain palaneen öljytikun. Tässä on! Mikäli minä muistan, ei Mark Iwanitsh tupakoinut ja tavallisessa elämässään hän käytti rikki tikkuja, mutta ei milloinkaan öljytikkuja. Tämä tikku saattaa olla todistuskappaleena...

– Ah, pitäkää suunne kiinni! – viittasi tutkijatuomari kädellään. – Tikkuineen siinä telläytyy! Kyllä on viisas! Sen sijaan, että tikkujen kanssa nuohotte, tutkisitte edes sänkyä!

Tarkastettuaan sängyn ilmotti Djukowski:

– Ei veri- eikä muitakaan pilkkuja ole huomattavissa... Tuoreita repeytymiä ei myöskään: Tyynyssä on hampaan jälkiä. Peitteelle on kaatunut jotain nestettä, joka haisee oluelta ja maultaan on myöskin sitä... Patjan yleinen muoto antaa aiheen otaksua, että sillä on tapahtunut kamppailu.

– Tiedän ilman teitäkin, että on kamppailtu. Eikä teiltä kamppailua kysytykään. Sen sijaan tekisitte paljon paremmin, jos...

– Toinen saapas on tässä, toista ei ole näkösällä?

– No, mitä sitte?

– Sitä, että hänet on kuristettu sillä aikaa, kun hän riisui saappaitaan. Hän ei ole ehtinyt riisua toista saapastaan, kun...

– Sen vei!.. Mistä te tiedätte, että hänet kuristettiin?

– Tyynyssä on hampaan jälkiä. Itse tyyny on pahasti vatvautunut ja viskattu 2 1/2 arssinan päähän sängystä.

– Älkää tyhjiä lorutko! Lähdetään puutarhaan. Paljon tarpeellisempi olisi teidän katsastaa puutarhassa eikä täällä turhanpäiten nuuskia... Osaan minä sen tehdä itsekin ja ilman teitä.

Kun oli tultu puutarhaan, kohdistettiin tutkimus ensinnäkin nurmeen. Ikkunan alta oli nurmea tallattu. Seinän vieressä ikkunan alla kasvava takiaispensas oli ruhjoutunut. Djukowskin onnistui löytää siitä muutamia katkenneita oksia ja pieni puuvillatukku. Pensaan ylimmistä kukkanupuista löytyi muutamia tummansinisiä silkkihaituvia.

– Minkä värinen oli hänen viimeinen pukunsa? – kysyi Djukowski Psekowilta.

– Keltainen, purjekankaasta.

– Mainiota. Heillä oli siis sininen puku. Muutamia takiaisen nuppuja leikattiin ja käärittiin huolellisesti paperiin. Nyt saapui ispravnikka Artsibashew-Swistakowski ja tohtori Tjutjuev. Ispravnikka tervehti ja ryhtyi heti tyydyttämään uteliaisuuttaan. Lääkäri, pitkä ja tavattoman laiha mies, jolla oli kuopahtaneet silmät, pitkä nenä ja terävä leuka, ei tervehtinyt ketään eikä kysynyt mitään, vaan istuutui kannolle, huokasi ja virkkoi:

– Taas ovat ne serbialaiset riivautuneet! En ymmärrä, mitä kummia ne tahtovat! Oo, Itävalta, Itävalta! Sinun syytäsi se on!

Ikkunan tarkastus ulkopuolelta ei vienyt mihinkään tuloksiin. Nurmea ja ikkunaa lähinnä olevien pensaiden tarkastus antoi sen sijaan tutkimukselle paljon hyödyllisiä neuvoja. Djukowskin onnistui esimerkiksi keksiä nurmella pitkä, tumma juova, joka oli muodostunut jälistä ja joka ulottui ikkunalta jonkun sylen puutarhan sisäosaa kohti. Juova päättyi erään sireenipensaan alle suureen tumman ruskeaan täplään. Saman pensaan alta löydettiin toinen saapas, joka osottautui huoneessa tavatun pariksi.

– Vanhaa, hyytynyttä verta! – sanoi Djukowski täplää tarkastaen.

Kun lääkäri kuuli verestä puhuttavan, nousi hän vetelästi ylös ja vilkasi pikinpäin täplään.

– Verta näkyy olevan, – murahti hän.

– Siis ei kuristettu, jos verta on! – sanoi Tshubikow myrkyllisesti Djukowskiin katsahtaen.

– Kuristus on tapahtunut makuuhuoneessa, vaan täällä on häntä lyöty jollain teräaseella, ettei olisi vironnut. Pensaan alla oleva täplä osottaa, että hän on virunut siinä verrattain pitkän aikaa, kunneka he olivat saaneet käsiinsä asuja, joilla hänet on kuletettu puutarhasta pois.

– No, entäs saapas?

– Saapas vahvistaa vieläkin enemmän sitä ajatustani, että hänet on murhattu silloin, kun hän nukkumaan käydessään oli riisumassa saappaitaan. Yhden saappaan hän on ehtinyt riisua, vaan toisen eli tämän hän on saanut vain puoliväliin, josta se on tärinän ja kaatumisen tähden itsestään lähtenyt...

– Suurenmoista kekseliäisyyttä! – naurahti Tshubikow. – Niin se poika laskee kuin laastaria! Milloinka te Herran nimessä opitte hillitsemään viisasteluhaluanne? Sen sijaan, että tyhjää horisette, ottaisitte veren tahrataa ruohoa analysia varten!

Kun paikka saatiin tutkituksi ja siitä oli tehty piirros, siirtyi tutkijakunta tilanhoitajan luo laatimaan pöytäkirjaa ja murkinoimaan. Murkinoidessa sukeusi keskustelu.

– Kello, rahat ynnä muu on koskematta, – alkoi Tshubikow keskustelun. – Niin selvästi, kuin kaksi kertaa kaksi on neljä, ei murhaa ole tehty ryöstön aikeessa.

– Sen on tehnyt aivan sivistynyt henkilö, – lisäsi Djukowski.

– Mistä te sen päätätte?

– Minun tukenani on siitä öljytikku, jonka käyttöä tšekäläiset talonpojat eivät ollenkaan tunne. Semmoisia tikkuja käyttävät vain tilanomistajat eivätkä nekään kaikki. Ja murhaa, tarkemmin huomauttaakseni, ei ole tehnyt yksi henkilö, vaan minimum kolme: kaksi on pitänyt kiinni, kolmas on kuristanut. Kljausow oli vahva mies ja murhamiesten on pitänyt tietää se.

– Mitäs hyötyä hänen voimastaan on ollut, jos hän esimerkiksi on nukkunut?
– Murhamiehet ovat tavanneet hänet saappaita riisumassa. Jos hän kerran riisui saappaitaan, ei hän tietystikään nukkunut.

– Lepuuttakaa järkeänne ja syökää sen sijaan!

– Vaan minun ymmärtääkseni, herra pristavi, – sanoi puutarhuri Jefreni, joka toi teekeittiön pöytään, – ei tuota turmelusta ole tehnyt kukaan muu kuin Nikolashka.

– Hyvin mahdollista, – sanoi Psekow.

– Kukas se Nikolashka on?

– Herran kamaripalvelija, herra pristavi, – vastasi Jefrem. – Ken muu, jollei juuri hän? Rosvomies, herra pristavi! Semmoinen juoppo ja renttu, ettei mokomaa. Hän kuletti aina viinaa herralle, pani hänet makaamaan... Kukas se sitte, jollei hän? Ja sitte vielä uskallan sanoa sen herra pristaville, se iletys oli kerran kehunut kapakassa, että tappaa herransa. Ja kenestä kaikki johtui? Akulkasta, akan tähden... Hänellä oli semmoinen nainen... Se oli herran mieleen ja ne ottivat sen luokseen ja se tietysti häntä suututti... Tuolla se nytkin keittiössä rötkehtii. Itkee ja valehtelee, että herraa on muka surku...

– Akulkan tähden voi tosiaankin suuttua, – sanoi Psekow. – Hän on yksinkertainen nainen, mutta... Ei Mark Iwanitsh suotta sanonut häntä Nanaksi. Hänessä on jotain, joka muistuttaa Nanaa... mielyttävää viehkeää...

– On se nähty... tiedettiin... – sanoi tutkijatuomari niistäen nenäänsä punaiseen liinaan.

Djukowski punastui ja loi katseensa maahan. Pristav alkoi rummuttaa sormellaan lautasen laitaa. Ispravnikkaa rupesi ryvittämään ja hän alkoi etsiä jotain paperilaukustaan. Lääkäriin yksistään ei näyttänyt tehneen mitään vaikutusta Akulkan eikä Nanan nimen mainitseminen. Tutkijatuomari käski kutsua Nikolashkan. Nikolashka, nuori, pitkätekoinen mies, jolla oli pitkä, kirjava nenä, sisäänpainunut rinta ja herrasperuinen nuttu, tuli Psekowin huoneeseen ja kumarsi tutkijatuomarin jalkoihin. Hänen kasvonsa olivat uniset ja itkun pöyhässä. Hän oli niin juovuksissa, että tuskin pysyi jaloillaan.

– Missä herra on? – kysyi häneltä Tshubikow.

– Murhattiin, herra tuomari.

Tämän sanottuaan rupesi Nikolashka räpyttelemään silmiään ja alkoi itkeä.

– Kyllä se tiedetään, että murhattiin. Vaan missä on hän nyt? Missä on hänen ruumiinsa?

– Sanovat, että ikkunasta on viety ulos ja puutarhaan kuopattu.

– Hm... Tutkinnon tuloksista tiedetään jo keittiössäkin... Inhottavaa! No, veikkonen, missäs sinä olit sinä yönä, jolloin herra surmattiin? Lauantaina toisin sanoen?

Nikolashka nosti päänsä pystyyn, oikasi kaulansa ja mietti.

– En voi muistaa, herra tuomari, – sanoi hän. – Olin ryypyksissä enkä muista.

– *Alibi!* – kuiskasi Djukowski hymähtäen ja käsiään hykertäen.

– Vai niin. Mutta mistäs se veri on tullut sinne ikkunan alle?

Nikolashka muljautti päänsä ylös ja mietti.

– Ajattele sukkelaan! – sanoi ispravnikka.

– Hetipaikalla. Veri ei merkitse mitään, herra tuomari. Minä tapoin kanan. Tapoin sen ihan tavallisella tavalla, kuten muulloinkin, vaan sekös otti ja ryöpsähti käsistä ja ala haipattaa... Ja siitä se veri tuli.

Jefrem todisti, että Nikolashka oli tosiaankin joka ilta tappanut kanoja eri paikoissa, mutta ei kukaan ollut nähnyt, että kesken tapettu kana oli juossut puutarhassa, jota muuten ei saattanut ehdottomasti kieltääkään.

– *Alibi!* – hymähti Djukowski. – Ja miten tyhmä *alibi!*

– Kävitkö Akulkan luona?

– Tulihan sitä tehdyksi.

– Houkuttelikos herra hänet sinulta?

– Ei. Minulta viekottelivat Akulkan he tuolla; herra Psekow, Iwan Mihailitsh ja Iwan Mihailitshilta viekotteli herra. Niin sen asian laita on.

Psekow tuli hämilleen ja alkoi hieroskella vasenta silmäänsä. Djukowski iski häneen silmänsä, keksi hämmästyksen ja vavahti. Tilanhoitajan jaloissa hän huomasi siniset housut, joihin hänen huomionsa vasta nyt kiintyi. Housut johtivat hänen mieleensä puutarhasta löydetty siniset haituvat. Tshubikowkin katsahti vuorostaan epäilevästi Psekowiin.

– Saat mennä! – sanoi hän Nikolashkalle. – Vaan sallikaa minun nyt tehdä teille, herra Psekow, eräs kysymys. Te tietysti olitte lauantaina sunnuntaita vasten täällä?

– Olin, me söimme kymmenen aikaan Mark Iwanitshin kanssa iltasta.

– Ja sitte?

Psekow hämmentyi ja nousi pöydästä.

– Sitte... sitte... En tosiaankaan muista, – sopersi hän. – Join paljon sinä iltana... enkä muista milloin ja mihin nukuin... Mitäs te minusta kaikki tähystelette? Niin kuin minä olisin murhaaja!

– Missä te heräsitte?

– Heräsin pereentuvan keittiössä uunilla... Kaikki voivat sen vakuuttaa. Miten jouduin uunille, en tiedä...

– Älkää kiihtykö. Tunsitteko Akulinan?

– Mitäs merkillistä siinä olisi!

– Teiltä hän joutui Kljausowille?

– Niin... Jefrem, tuoppas vielä sieniä! Tahdotteko teetä Jefrem

Kusmitsh?

Seurasi äänettömyys, raskas ja painostava, jota kesti viiden minuutin verran. Djukowski ei hellittänyt purevaa katsettaan Psekowin kalpeilta kasvoilta. Äänettömyyden katkaisi tutkijatuomari.

– Täytyy lähteä, – sanoi hän, – toiseen taloon puhuttelemaan vainajan sisarta Maria Iwanownaa. Eiköhän hän antaisi meille hyviä neuvoja.

Tshubikow ja hänen apulaisensa läksivät kiitettävästi aamiaisesta herrastaloon. Kljausowin sisaren Maria Iwanownan joka oli neljänkymmenen viiden vuoden vanha neiti, he tapasivat rukoilemassa suuren perhepyhimyskuvan edessä. Kun hän näki tulijoilla asiapaperilaukkuja ja kokardilakit, kalpeni hän.

– Kaikista ensin saan pyytää anteeksi, että häiritsemme teidän niin sanoakseni rukoukseen vaipunutta mielentilaanne, – alkoi kohtelias Tshubikow. – Meillä olisi teille eräs pyyntö. Te tietysti olette jo kuulleetkin... On olemassa epäily, että teidän veljenne on jollain tavoin murhattu... Herran tahto, ymmärrättehän itsekin... Kuolemaa ei kukaan voi välttää, yhtä vähän tsaari kuin kyntäjäkään. Ettekö voisi auttaa meitä jollain neuvolla, selityksellä?..

– Ah, älkää kyselkö minulta! – sanoi Maria Iwanowna entistään enemmän kalveten ja peittäen kasvonsa käsillään. – En voi kertoa teille mitään! En mitään! Rukoilen teitä! En mitään voi... Ah, ei, ei... ei sanaakaan veljestä! Vaikka kuolisin, en voi kertoa!

Maria Iwanowna purskahti itkuun ja meni toiseen huoneeseen. Tutkijat vaihtoivat katseita, kohauttivat olkapäitään ja poistuivat.

– Saakelin akka! – kirosi Djukowski poistuessaan herrastalosta. – Hän näyttää jotain tietävän, vaan salaa. Ja sisäkönkin kasvoihin oli jotain kirjoitettu... Malttakaahan riiviöt! Kyllä se selvä otetaan!

Illalla palasi Tshubikow apulaisineen kotiin kuun kalpeassa valossa. Kärryissä istuessaan he laskivat päässään kuluneen päivän puuhien tuloksia. Kumpikin oli uuvuksissa ja ääneti. Tshubikow ei yleensä pitänyt puhelusta matkalla, hölökielinen Djukowski taas oli vaiti isäntänsä mieliksi. Matkan lopulla ei apulainen kuitenkaan jaksanut enää olla ääneti, vaan virkkoi:

– Että Nikolashka on asianosallinen, *non dubitandum est*. Näkeehän sen naamastakin, mikä kapine se on... *Alibi* ilmaisee hänet karvoineen päivineen. Ei ole myöskään epäilyä siitä, ettei hän olisi teon alkuunpanija. Hän on ollut vain tyhmänä, tylsänä aseena. Vai mitä? Eikä Psekowkaan näyttele

tässä jutussa aivan mitätöntä osaa. Siniset housut, hämmästys, makaaminen uunilla peloksissa murhan jälkeen, *alibi* ja Akulka.

– Niin tulee kuin turkinhihasta! Murhamies on teidän mielestänne se, joka on tuntenut Akulkan? Voipas sitä tolkkua! Maitoa pitäisi teidän imeä eikä asioita tutkia! Hakkailittehan tekin Akulkaa – tekin siis olette asianosallinen.

– Olihan Akulka teilläkin kuukauden päivät palvelijattarena, vaan en minä siitä mitään puhu. Yöllä sitä sunnuntaita vasten minä löin teidän kanssa korttia, ja näin teidät, muussa tapauksessa kävisin teidänkin kimppuunne. Eikä se asia akassa ole. Vaan se on inhottavassa, uskottomassa ja konnamaisessa tunteessa... Vaatimaton nuorimies ei nähkääs pitänyt siitä, ettei hän saanut voittoa. Itserakkaus, nähkääs... Kosto tuli mieleen ja sitte... Hänen paksut huulensa puhuvat erittäin selvästi aistillisuudesta. Muistatteko, kuinka hän maiskutteli huuliaan, kun hän vertasi Akulkaa Nanaan? Ja että se roikale palaa intohimosta – on päivän selvää! Siis: loukattu itserakkaus ja tyydyttämättä jäänyt intohimo. Siinä on riittävästi aiheita murhan tekoon. Kaksi on jo käsissämme, vaan ken on kolmas? Nikolashka ja Psekow ovat pitäneet kiinni, vaan kuka kuristi? Psekow on arka, kainosteleva ja yleensä pelkuri. Nikolashkan tapaiset taas eivät osaa tukehduttaa tyynyllä, ne toimiskelevat kirveellä ja seipäällä... Kuristuksen on toimittanut joku kolmas, vaan ken?

Djukowski veti lakin silmilleen ja vaipui mietteisiin. Hän ei päästänyt ääntä, ennen kuin oli saavuttu tuomarin asunnolle.

– Eijaa, – huudahti hän sitte palttoa eteisessä riisuessaan. – Eijaa, Nikolai Jermolaitsh! Kummallista, ettei se ennen päähäni pälkähtänyt. Arvatkaas, ken on kolmas?

– Rauhoittukaa, hyvä ihminen! Katsokaa iltanenkin jo on valmis.

Käykää syömään.

Tuomari ja Djukowski istuutuivat syömään. Djukowski kaatoi itselleen ryyppyn viinaa, nousi seisomaan, otti uljaan ryhdin ja sanoi säihkyvin silmin:

– Tietäkää siis, että kolmas, joka on toiminut yksistä puolin tuon heittiön Psekowin kanssa ja joka on tukehduttamisen toimittanut on ollut – nainen! Niin juuri! Tarkotan murhatun sisarta Maria Iwanownaa!

– Tuota tuokkeroista... Eikös teidän pääanne vähän niin kuin... eikö sitä kivistä?

– Olen aivan terve. – Sama se, olkoon, että olen menettänyt järkeni, vaan miten te selitätte hänen hämmennyksensä meidän ilmestyttyä? Miten te selitätte hänen haluttomuutensa antaa selityksiä? Otaksutaan, ettei sekään vielä merkitseisi mitään – hyvä on, olkoon menneeksi – vaan muistakaapas heidän suhteitaan! Hän vihasi veljeään. Sisar on vanha-uskolainen, veli riettailija, jumalaton iletys... Kas siinä se vasta viha pesii! Kerrotaan veljen saaneen hänet vakuutetuksi siitä, että hän, veli, on pahalaisen kätyri. Ja hän oli harjottanut spiritismiä sisarensa näkyvissä!

– No, entäs sitte?

– Ettekö vieläkään tajua? Hän, vanha-uskolainen, on tappanut veljensä uskonraivosta! Ja vähät siitä, että hän on tuhonnut harhaoppisen riettailijan – hän on vapauttanut maailman anttikristuksesta ja siinä juuri, ajattelee sisar, on hänen ansionsa ja uskonnollinen sankariteko! Oo, te ette tunne noita vanhojapiikoja, vanha-uskolaisia! Lukekaapas Dostojevskiä! Ja mitä kirjottaa Leskow ja Petscherski?.. Hän, hän se on, vaikka tähän paikkaan takertuisin! Hän on kuristanut! Voi sinuas kyykäärmeen sikiö! Ja eikö hän polvistunut rukoilemaan vasta sen jälkeen, kun me olimme saapuneet sisään. Silmän palvelusta ja meidän pimittämistä! Käyn muka tähän rukoilemaan, niin luulevat, että olen rauhallinen ja etten heitä ollenkaan ole odottanut. Se on kaikkien alkavien rikollisten metodi. Rakas ystäväni, Nikolai Jermolowitsh, isäni, antakaa tämä asia minun ajettavakseni! Antakaa minun ajaa se loppuun asti! Olkaa armollinen! Kun kerran olen sen alkanut, niin voinhan sen päättääkin.

Tshubikow pyöritteli päätään ja rypisteli naamaansa.

– Osataan tässä itekin selvittää vaikeat asiat, – sanoi hän. – Eikä teidän sovi telläytyä sinne, missä teitä ei tarvita. Kirjottakaa vain, mitä teille sanellaan – se on teidän toimenne!

Djukowski sävähti tulipunaiseksi, kiskasi oven auki ja meni.

– Älykäs poika se lurjus sentään on! – mutisi Tshubikow oveen katsellen, josta Djukowski oli kadonnut. – Älykäs ihan kerrassaan! Mutta hieman sopimattoman tulinen ja pikainen. Täytyy sille ostaa ensi markkinoilta paperossikotelo lahjaksi...

Seuraavan päivän aamulla tuotiin tuomarin luo Kljausowin kylästä nuorimies, jolla oli suuri pää ja jäniksen huulet, joka sanoi olevansa paimen Danilka ja joka antoi hyvin tärkeän todistuksen.

– Olin ryypyksissä, – kertoi hän. – Puoleen yöhön istuin kuoman luona. Kotimatalla menin minä humalapäissäni uimaan jokeen. Siinä uidessa katsahdin ylös ja näin silloin kaksi miestä, jotka kantoivat jotain mustaa. Hih! kiljasin minä niille. Ne säpsähtivät ja minkä koivesta läksi ala latmistaa Mukarjewskin pelloille päin. Jumala minut riivatkoon, elleivät ne silloin retuuttaneet herraa!

Samana päivänä illansuussa vangittiin Psekow ja Nikolashka ja lähetettiin sotilassaattueen vartioimana kaupunkiin, jossa heidät pistettiin linnaan.

II

Kului kaksitoista päivää.

Oli aamu. Tuomari Nikolai Jermolaitsh istui kotonaan vihreän pöytänsä ääressä ja selaili "Kljausowin jutun" asiapapereita. Djukowski käveli levottomana kuin häkkisusi huoneen nurkasta toiseen.

– Te olette vakuutettu Nikolashkan ja Psekowin syyllisyydestä, – puheli hän hermostuneesti nykien nuoren partansa oraita. – Miksi ette sitte tahdo varmistua Maria Iwanownan syyllisyydestä? Eivätkö teistä riitä todistukset?

– Enhän sanokaan, etten tahdo varmistua. Vakuutettu kyllä olen, mutta on vaikeanlaista uskoa... Puuttuu päteviä todistuksia, kaikki semmoista filosofiaa... fanatismia ja ties mitä...

– No pitäisikö teille välttämättömästi tuoda kirves tai verinen lakana käteen... Kyllä olette juristeja! Vaan kun minä todistan teille, niin lakkaatte noin välinpitämättömästi ajattelemasta asian psyykillistä puolta. Siperiaan teidän Maria Iwanownanne joutuu ja sen minä näytän toteen! Jos ei teistä filosofia riitä, niin on minulla sitä aineellistakin... Se tulee teille näyttämään, miten oikeutettu minun filosofiani on. Antakaa minun vain lähteä liikkeelle.

– Mitäs te nyt?

– Sitä öljytikkuaahan minä... Ettekö muista? Kyllä minä muistan! Otan selvän, ken oli sillä ottanut tulta murhatun huoneessa. Sitä ei ollut sytyttänyt Nikolashka eikä Psekow, vaan se kolmas eli Maria Iwanowna. Ja minä saan sen toteen! Antakaa minun vain lähteä liikkeelle, nuuskimaan... – No, no, käykäähän istumaan... Ryhdytään kuulusteluun.

Djukowski istuutui pienen pöydän ääreen ja upotti nenänsä papereihin.

– Nikolai Tetehow sisään! – huudahti tuomari.

Nikolashka saatettiin sisään. Hän oli laiha ja kalpea kuin ranko ja vapisi.

– Tetehow! – alkoi tuomari. – V. 1879 tuomitsi teidät 1: sen piirin tuomari varkaudesta vankeusrangaistukseen. V. 1882 tuomittiin teidät toiskertaisesta varkaudesta ja silloinkin vankeuteen... Me tiedämme kaikki...

Nikolashkan kasvoille nousi ihmettelyn leima. Tuomarin kaikkietäväisyys hämmästytti häntä. Mutta kohta muuttui hänen ihmettelynsä katkeraksi suruksi. Hän purskahti itkuun ja pyrki ulos. Hänet laskettiin.

– Psekow sisään! – komensi tuomari. Psekow tuli. Tämä nuorimies oli viime päivinä pahasti laihtunut ja muokkautunut. Silmistä paistoi haluttomuus.

– Käykää istumaan Psekow, – käski tuomari. – Toivon, että tällä kertaa olette järkevä ettekä rupea valehtelemaan, kuten edellisillä kerroilla. Kaikkina edellisinä kertoina te olette kieltäneet osallisuutenne Kljausowin murhaan, vaikka on olemassa koko joukko todisteita teitä vastaan. Se ei ole järkevästi. Tunnustus huojentaa rangaistusta. Tänään keskustelen kanssanne viime kerran. Ja jos ette nyt tunnusta, niin huomenna on se jo myöhäistä. Alkakaapas siis kertoa...

– Minä en tiedä mitään... Enkä tunne todisteitannekaan, – sohisi

Psekow.

– Ikävää! Sallikaa siis minun kertoa teille, miten asia on ollut. Lauantai-iltana te istuitte Kljausowin makuuhuoneessa ja joitte hänen kanssaan viinaa ja olutta. (Djukow iski kuin kotka katseensa Psekowiin ja tuijotti häneen koko monologin ajan). Teille tarjoili Nikolai. Yhtä käydessä ilmaisi Mark Iwanowitsh teille haluavansa käydä levolle. Hänen oli tapa käydä levolle ensimmäisellä tunnilla. Kun hän oli saappaitaan riisumassa ja antoi teille taloudenhoitoa koskevia määräyksiä, niin te ja Nikolai sovitun merkin johdosta tartuitte päihtyneeseen isäntäänne ja heititte hänet vuoteeseen. Toinen teistä istuutui hänen jaloilleen, toinen pään päälle. Tällöin tuli viereisestä huoneesta eräs teille tuttu mustapukuinen nainen, joka oli ennakolta sopinut teidän kanssanne osanotostaan tähän rikokseen. Hän tempasi tyynyn ja alkoi sillä tukehduttaa veljeään. Temmellyksen aikana sammui

kyntteli. Nainen otti taskustaan öljytikku-laatikon ja sytytti kynttelin. Eikö niin? Huomaan teidän kasvoistannekin, että puhun totta. Mutta etemmä... Kuristettuanne hänet ja tultuanne vakuutetuksi, ettei hän enää hengittänyt, kannoitte te ja Nikolai hänet ikkunan kautta takiaispensaan juurelle. Peläten, että hän virkoaisi, iskitte te häntä jollain teräaseella. Sitte te kannoitte hänet vähäksi aikaa sireenipensaalle. Hieman levättyänne ja tuumittuanne te läksitte häntä kantamaan... Veitte aidan yli... Läksitte sitte tietä myöten... Sitte tuli joki, sen luona säikytti teidät eräs mies. Mikä teitä vaivaa?

Psekow nousi kalmankalpeana ylös ja hoippui.

– Minua ahdistaa! – sanoi hän. – Hyvä... olkoon... Mutta laskekaa minut toki ulos... olkaa hyvä.

Psekow vietiin ulos.

– Tunnustipas viimeinkin! – hymyili Tshubikow makeasti. – Antoi ilmi itsensä! Mutta kovalla minä poikaa pidinkin! Yhtenä hyrynä laskettelin...

– Eikä kieltänyt mustapukuista naistakaan, – nauroi Djukowski.

– Mutta minua kiusaa kauheasti se öljytikku! En siedä kauempaa!

Hyvästi, nyt lähden!

Djukowski painoi lakin päähänsä ja läksi. Tshubikow alkoi kuulustella

Akulkaa. Akulka sanoi, ettei hän tahdo tietää ei kerrassaan mistään...

– Teidän kanssanne olen vain elänyt enkä kenenkään muun! – sanoi hän.

Kuudetta käydessä illalla palasi Djukowski. Hän oli niin liikutettu kuin olla voi. Hänen kätensä vapisivat niin kovasti, ettei hän saanut palttoa päältään. Kasvot leimusivat. Näki, ettei hän tyhjänä palannut.

– *Veni, vidi, vici!* – sanoi hän Tshubikowin huoneeseen lentäen ja nojatuoliin retkahtaen. – Vannon kunniani kautta, että alan uskoa olevani nero! Kuulkaahan lempo soikoon! Kuulkaa ja ihmetelkää te vanhus! Naurettavaa ja surullista! Käsissämme on jo kolme... eikö niin? Minä olen löytänyt neljännen ja sekin on – nainen. Oo, mikä nainen! Pienestä kosketuksesta hänen olkapäähänsä antaisin kymmenen vuotta elämästäni! Mutta kuunnelkaa... Ajoin Kljausowin kylään ja ala kiertää kaaria sen ympäri! Kävin jokaisessa puodissa, kapakassa ja kellarissa kyselemässä jokapaikassa öljytikkuja. Kaikkialla vastattiin: "ei ole". Siihen saakka olin yhtäpäätä kiertänyt. Kaksikymmentä kertaa olin kadottanut toivoni, mutta yhtä monta kertaa sain sen takaisin. Kokonaisen päivän maleksin ja nuuskin ja vasta tunti sitte osuin oikeille perille. Kolme virstaa tulee täältä... Minulle annettiin kymmenlaatikkoinen paketti... Mutta yhtä laatikkoa puuttuu. Hetipaikalla kysyn: "ken on ostanut laatikon?" Se ja se. Tikut olivat häntä miellyttäneet, kun ne sähähtivät. Rakkaani, Nikolai Jermolaitsh! Ajatelkaa, mitä ihmeitä voi joskus saada aikaan mies, joka on potkittu seminaarista ja joka on pöntännyt päähän kaikenmoista järjelle käsittämätöntä moskaa! Ja tästä päivästä pitäen minä alan kunnioittaa itseäni! Uhhuhuu... No, lähdetäänpäs!

– Mihin?

– Sinne, sen neljännen luo... Täytyy joutua, muuten... muuten minä palan poroksi kärsimättömyydestä. Tiedättekö, ken hän on? Mahdotonta arvata! Meidän pristavimme, sen vanhan Jewgraf Kusmitshin nuori vaimo Olga Petrowna – kuulitteko! Hän oli ostanut sen tikkulaatikon.

– Te... sinä... te... oletko järjiltäsi?

– Se on ihan selvä juttu! Ensiksikin hän tupakoi. Toiseksi hän oli korviaan myöten rakastunut Kljausowiin. Kljausow hylkäsi hänen rakkautensa mokoman Akulkan tähden. Kosto. Nyt juuri muistan, kuinka minä kerran yllätin heidät kyökistä verhon takaa. Hän vannoi rakkauttaan Kljausowille, vaan tämä poltteli Olga Petrownan paperossia ja puhalteli sauhua hänen kasvoihinsa. Mutta lähdetään joutuin tai muuten pimenee... Mennään!

– Niin hulluksi en ole vielä tullut, että tuommoisen nahkan tähden läksisin häiritsemään jalosukuista, siveää naista.

– Jalosukuinen ja siveä! Jos niin sanotte, niin te olette riepu, ettekä mikään tuomari! En koskaan vielä ole uskaltanut soimata, vaan nyt te itse pakotatte minut siihen. Riepu! Hame! Mutta, rakas ihminen, Nikolai Jermolajewitsh! Minä pyydän!

Tuomari viittasi kädellään ja sylkäsi.

– Minä pyydän teitä! En pyydä itseni tähden, vaan oikeuden nimessä!

Rukoilen! Tehkää mulle palvelus edes kerran elämässä!

Djukowski lankesi polvilleen.

– Nikolai Jermolajewitsh! Olkaa, olkaa niin hyvä! Sanokaa minua vaikka heittiöksi ja konnaksi, jos olen erehtynyt tuon naisen suhteen. Ajatelkaa, miten suuri juttu on kysymyksessä! Suorastaan romaani, vaan ei juttu. Sen maine kiittää kautta koko Venäjän. Teistä tehdään erityisen tärkeiden asiain tutkijatuomari! Ettekö käsitä, järjetön vanhus?

Tuomari rypisteli kasvojaan ja ojensi epäröivästi kättään lakkiaan kohti. – Lempo sinut vieköön! – sanoi hän. – Lähdetään.

Oli jo pimeä, kun tuomarin kärryt vierivät pristavin portaiden eteen.

– Aika sikoja me olemme, – sanoi Tshubikow kellonnappulaan tarttuen. – Häiritsemme ihmisiä.

– Ei se tee mitään... Älkää arkailko... Sanotaan, että meiltä katkesi linjaarit.

Tshubikowia ja Djukowskia vastaan tuli kynnyksellä korkeakasvuinen, täyteläinen nainen, ijältään kahdenkymmenen kolmen korvissa, kulmakarvat mustat kuin piki ja huulet hohtavan punaiset ja paksut. Se oli itse Olga Petrowna.

– Ah... erittäin hauskaa! – sanoi hän hymyillen kasvojen täydeltä. – Parhaiksi jouduittekin illalliselle. Minun Jewgraf Kusmitshini ei ole kotona... Papin luokse on jäänyt istumaan. Mutta tulemme me hänettäkin toimeen... Käykää istumaan! Tutkinnosta kai olette tulossa?

– Niin... Meiltä särkyi, tuota, linjaari, – alkoi Tshubikow saliin astuttuaan ja nojatuoliin laskeutuen.

– Käykää asiaan... tyrmistyttäkää hänet yhdellä iskulla... – suhahti hänelle Djukowski. – Tyrmistyttäkää...

– Linjaari... Niin... tuota... Otettiin ja tultiin.

– Tyrmistyttäkää, ettekö kuule! Hän arvaa, jos rupeatte kiemurtelemaan.

– Tee sitte, kuten itse tiedät, vaan säästä minua! – mutisi

Tshubikow nousten nojatuolista ja mennen ikkunan luo. – Minä en voi.

Sinä olet sopan keittänyt ja saat sen särpiäkin!

– Niin, linjaari... – alkoi Djukowski astuen rouvan luo ja pitkää nenäänsä nyrpistellen. – Me emme ole tulleet tänne sitä varten, että... e-e-e-e... iltaselle emmekä Jewgraf Kusmitshia tervehtimään. Olemme tulleet kysymään teiltä, arvoisa rouva, missä on Mark Iwanowitsh, jonka te olette murhanneet?

– Mi-mitä? Mikä Mark Iwanowitsh? – sopersi rouva ja hänen leveille kasvoilleen lehahti yht'äkkiä, silmänräpäyksessä, helakka puna. – Minä en käsitä rahtuakaan.

– Kysyn teiltä lain nimessä, missä on Kljausow? Me tiedämme kaikki!

– Keneltä olette saaneet tietää? – kysyi rouva hiljaa voimatta sietää Djukowskin katsetta.

– Suvaitsetteko sanoa, missä hän on!?

– Mutta mistä te olette saaneet tietää? Ken on teille kertonut?

– Me tiedämme kaikki! Ja minä vaadin lain nimessä!

Tutkijatuomari, joka sai rohkeutta rouvan hämmennyksestä, astui hänen eteensä ja sanoi:

– Sanokaa meille ja me lähdemme pois. Muussa tapauksessa...

– Mitäs te hänellä teette?

– Älkää kyselkö turhia, hyvä rouva. Me pyydämme neuvomaan hänen olinpaikkansa. Te olette hämillänne, vapisette... Niin, hän on murhattu ja sanokaa mitä hyvänsä, te olette sen tehneet! Osakumppaninne ovat antaneet teidät ilmi.

Rouva kalpeni.

– Mennään, – sanoi hän käsiään väännellen. – Minä olen piilottanut hänet saunaan. Mutta älkää Jumalan nimessä sanoko miehelleni! Rukoilen teitä, sitä hän ei kestä!

Rouva otti seinältä suuren avaimen ja vei vieraansa keittiöön ja eteisen kautta pihalle. Ulkona oli hämärä. Sataa tuhuutti hienosittain. Rouva kulki edellä. Tshubikow ja Djukowski harppailivat hänen perästään pitkässä ruohossa hengittäen villihampun ja likalätäkköjen lemua. Piha oli suuri. Lätäköitä ei tuntunut enää jaloissa, vaan kynnettyä maata. Pimeästä häämötti puiden ääripiirteitä ja puiden lomista pieni rakennus, jonka savupiippu oli pahasti kallistunut.

– Se on sauna, virkkoi rouva. – Vielä kerran rukoilen, ettette kellekään hiiskuisi.

Saunan eteen tultuaan huomasi Tshubikow ja Djukowski sen oversa tavattoman suuren lukon venkaleen.

– Ottakaa kynttelintynkä ja tikkuja, – kuiskasi tuomari apulaiselleen.

Rouva aukasi lukon ja laski vieraat saunaan. Djukowski raapasi tulta, josta kotapuoli valostui. Keskellä lattiaa oli pöytä. Pöydällä oli pienen, pullean teekeittiön vieressä soppamalja, siinä hyytynyttä kaalia ja lautanen, jolla oli kastikkeen tähteitä.

– Etemmä!

Tultiin seuraavaan huoneeseen, saunapuolelle. Siellä oli myöskin pöytä. Pöydällä suuri lautasellinen kinkkua, viinapullo, lautasia, veitsiä ja kahvelia.

– Missä hän on? Missä murhattu on? – kysyi Djukowski.

– Hän on lauteilla, – sopersi rouva entisestään kalveten ja yhä vavisten.

Djukowski otti käteensä kynttelintyngän ja kapusi lauteille. Täällä hän näki pitkän ihmisruumiin, joka virui liikkumattomana suurella untuvapatjalla. Ruumiista kuului kevyttä kuorsausta...

– Meitä petkutetaan, saakeli soikoon! – sävähti Djukowski. – Se ei ole hän! Täällä viruu joku elävä rötkäle. Hoi, mikä lempo te olette?

Ruumis veti vinkuen henkeä sisäänsä ja alkoi liikkua. Djukowski nykäsi ruumista kyynäspäähän. Ruumis nosti kätensä pystyyn, oikasihe itseään ja kohotti päätään.

– Kuka siinä kapuaa? – kysyi käheä, paksu bassoääni. – Mitä sinä tahdot?

Djukowski vei kynttelintyngän lähelle ruumiin kasvoja ja parkasi. Mustanpunervasta nenästä, takkuisesta tukasta, sysimustista viiksistä, joista toinen oli mahtavassa kierroksessa ja katseli lakeen hävyttömän näköisenä, hän tunsu kornetti Kljausowin.

– Tekö... Mark Iwanowitsh!? Mahdotonta!

Tuomari kohotti katseensa ylös ja kivettyi...

– Minä, minä... Kas, Djukowski! Senkö pahuuksia teillä täällä on tekemistä? Kenenkäs naamataulu se tuolta alhaalta kiilluu? Hyvät ihmiset, tuomari! Mikä teidät on tänne tuonut?

Kljausow hyppäsi alas ja syleili Tshubikowia. Olga Petrowna livahti ulos.

– Mikä kumma teidät tänne toi? Ryypyt, kehveli olkoon! Tra-ta-ta-ti-ta-tam... Ryypätään! Kuka ihme teidät toi tänne! Mistä te tiesitte, että minä olin täällä? Mutta sama se! Nyt ryypätään.

Kljausow sytytti lampun ja täytti kolme ryyppeä.

– Tuota... minä en käsitä sinua, – sanoi tuomari käsiään levitellen. – Sinäkö se olet vai et?

– Rauhoitu... Vai moraaliako rupeat saarnaamaan? Älä viitsi vaivata itseäsi. Nuorukainen Djukowski, tyhjennäppäs ryyppeysi! Vie-e-te-tään tä-ä-mää... Mitäs te oikeastaan tollistelette? Juokaa!

– Mutta sittenkään en jaksa käsittää, – sanoi tuomari koneellisesti kallistaen lasiaan. – Miksi olet täällä?

– Miksi en sitte saisi olla, jos täällä on hyvä olla?

Kljausow ryypäsi ja haukkasi kinkkua päälle.

– Asun pristavin rouvalla, kuten näet. Korven rotkossa, kuin mikäkin haltija. Juo! Sääliseksi, veikkonen, kävi rouvaa ja sen vuoksi pesiydyin tähän majaan kuin erakko... Tulevalla viikolla aijon lähteä, jo kyllästyttää.

– Käy yli ymmärryksen! – sanoi Djukowski.
– Mikä käy yli ymmärryksen?
– Totisesti yli ymmärryksen! Sanokaa Jumalan nimessä, miten teidän saappaanne joutui puutarhaan?

– Mikä saapas?
– Me löysimme yhden saappaan makuuhuoneesta, vaan toisen puutarhasta.
– Se ei ole teidän asianne. Ryypätkää lempo viekoon! Kun kerran herätitte, niin ryypätkää! Se on lysti juttu se saapasjuttu. En tahtonut lähteä Olgan luo. En sattunut olemaan sillä tuulella ja olin hienossa hutikassa... Vaan hän tuli ikkunan alle ja alkaa haukuskella... Arvaathan, kuten akat ainakin... Silloin minä humalapäissäni viskasin saappaalla, ettei olisi turissut. Hän kapusi sisään, sytytti lampun ja ala vanuttaa minua humalaista. Antoi aika löylyn, retuutti tänne ja pani telkien taa... Lempi, viina ja kinkku! No, mihinkäs teillä on kiire, Tshubikow?

Tuomari sylkäsi ja läksi saunasta. Hänen jälestään poistui pää painuksissa Djukowski. Kumpikin istuutui ääntä päästämättä kärryihin ja he läksivät ajamaan. Matka ei ollut tuntunut heistä milloinkaan niin ikävältä ja pitkältä kuin tällä kertaa. He istuivat ääneti. Tshubikow vapisi koko ajan vihasta. Djukowski piilotti kasvonsa kauluksen alle aivan kuin arastellen, että pimeä ja tuhusade olisivat nähneet häpeän hänen kasvoillaan.

Kotiin tultua tapasi Tshubikow täällä tohtori Tjutjuewin. Tohtori istui pöydän ääressä selaillen erästä kuvalehteä.

– Taasen ovat asiat nurin tässä matoisessa maailmassa! – sanoi hän surullisin katsein tuomaria tervehtäen. – Taas se Itävalta siellä jotain! Ja Gladstonekin taitaa jotain...

Tshubikow viskasi hattunsa pöydän alle ja alkoi hirveästi vavista.

– Saakelin luuranko! Anna minun olla rauhassa! Tuhannen kertaa olen kieltänyt sinua hännystelemästä politiikkoinesi! Vaan sinä, – kääntyi tuomari Djukowskiin nyrkkiään heristäen, – vaan sinä... en iki pitkinä päivinä unohda!

– Mutta sehän se öljytikku! Mistäs minä tiesin!

– Läkähdy tikkuinesi! Laputa hornaan äläkä väsytä minua enää, tai muuten jauhan sinut, piru viekoon, tuhannen möyhyksi!

Djukowski huokasi, otti lakkinsa ja läksi.

– Juon itseni täyteen! – päätti hän portista päästyään ja paarusti apein mielin kapakkaan.

Kun pristavin rouva tuli saunasta sisään, tapasi hän miehensä kotona.

– Mitäs se tuomari kävi täällä? – kysyi mies.

– Kävi sanomassa, että Kljausow on löydetty. Ja ajatteles, hänet löydettiin toisen vaimon luota!

– Oh, Mark Iwanitsh, Mark Iwanitsh! – huokasi pristavi kohottaen katseensa ylös. – Enkösinä sanonut sinulle, ettei renttuilemisestä hyvää koidu! Sain sanoa, mutta et totellut.

YKSI MONISTA

Tuntia ennen junan lähtöä astuu perheenisä, jonka joukko asuu kesähuvilassa, erään ystävänsä huoneeseen ja puolinääntyneenä retkahtaa sohvalle. Hänellä on kantamuksena suuri lasivarjostin lampua varten, lasten leikki-polkupöytä ja pieni ruumisarkku.

– Voi, velikultani, – läähättää hän silmät päässä äimöttäen kuin mielipuoletta. – Kuule rakas ystävä, kuule taivaan nimessä... lainaa mulle huomiseksi revolveri, ole niin laupias!

– Mitä sinä sillä teet?

– Tarvitsen... Oh, Jumalani! Anna vettä sukkelaan! Tarvitsen sen, yöllä on ajettava pimeään metsän halki, ja ken tietää, mitä siellä... Lainaa, veli, ole armollinen!

Ystävä katsoo perheenisän kalpeisiin, kärsiviin kasvoihin, hänen hikiselle otsalleen ja tajuttomiin silmiin.

– Valehtelet, Iwan Iwanitsh! – sanoo hän. Senkö pimeä metsä siellä on? Jotain on ehkä pälkähtänyt päähäsi! Näkeehän sen jo naamastasi, että paha on mielessä. Mikä sinun on! Mitä tuolla ruumisarkulla teet? Kuule, kääntääkö mieltäsi?

– Vettä... oi, taivasten tekijä! Odota, anna levähtää. Olen väsynyt kuin koira. Koko ruumiissa ja kallossa on semmoinen kolotus, kuin olisi minusta joka suoni kiskottu ja kärvennetty paistinvartaalla. En jaksa enää kärsiä... Ole oikea veli eläkä enää kysele, elä utele yksityiskohtia... anna revolveri! Rukoilen!

– Ole joutavia! Iwan Iwanitsh, muista, että olet perheenisä ja valtioneuvos! Häpeä!

– Helppo se on sinun muita häväistä, kun asut kaupungissa eikä sulla ole hajuakaan kirotuista kesähuviloista... Anna vielä vettä... Vaan olisitpa minun housuissani, niin toista virttä vetäisit... Olen marttyyri! Olen vetojuhta, orja, konna, joka yhä vain odottaa ja puuhailee henkeään toiseen maailmaan! Riepu, tollikko, idiotti! Mitä varten elän?

Perheenisä kimmahuttaa pystyyn ja hurjasti lyöden kätensä yhteen alkaa harppailla lattialla.

– Sano nyt, mitä varten elän? – kiljuu hän hypähtäen ystävänsä eteen ja tarttuen tätä napista kiinni. – Mitä on tämä ruumiillisten ja henkisten tuskien sarja? Olla aatteiden marttyyri, se on toista, mutta olla lempo ties minkä marttyyri, naisten hameiden, ruumisarkkujen, eih! Ei, ei, ei! Riittää minun osakseni, riittää!

– Älä huuda, naapurit kuulevat!

– Anna kuulla, se on minusta samantekevä! Ja ellet sinä anna revolveria, niin antaa joku muu, sillä elää en jaksa, en!

Конец ознакомительного фрагмента.

Текст предоставлен ООО «ЛитРес».

Прочитайте эту книгу целиком, [купив полную легальную версию](#) на ЛитРес.

Безопасно оплатить книгу можно банковской картой Visa, MasterCard, Maestro, со счета мобильного телефона, с платежного терминала, в салоне МТС или Связной, через PayPal, WebMoney, Яндекс.Деньги, QIWI Кошелек, бонусными картами или другим удобным Вам способом.